

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Reto-românii.

Subt numirea de „limbi romane“ se înțeleg toate limbile, cari își au originea din limba *romană rustică*, car nu din *romana literară* sau *latină*. Limbile romane s'au format din contactul elementului roman cu popoarele supuse dominațiunii romane.

Limba populară a început, în ultimii secolii ai dominațiunii romane, a se îndepărta de cea literară prin diferențieri în pronunțare, prin neglijarea, sau eliminarea, sufixelor nominale, prin eliminarea formelor verbale flexibile și prin formarea lor cu adverbe; înfine, prin întrebuițarea unui mare număr de expresiuni originale, cari se deosebesc de cele întrebuițate de limba literară.

Idiomele indigene au fost scoase cu încetul din întrebuițare, și astfel s'au format cele 6 limbi surori, și anume: *italiana, spaniola, portugheza, provensala, franceza și româna*. Dintre aceste 6 limbi singură limba provensală a încetat, deja din secolul XV, a mai fi limbă literară, rămînînd un simplu dialect, întrebuițat numai în vorbire.

În toate limbile surori se găsesc mai multe sau mai puține dialecte, cari, mai mult sau mai puțin, se deosebesc unele de altele. În construcția lor însă, toate dialectele dovedesc o *dezvoltare naturală* a limbei latine. La formarea cuvintelor au contribuit și alte limbi, și anume, la cele 5 limbi apusene

limba germană, ear la limba română limbile slavone. În limba spaniolă și portugheză se mai găsesc și elemente arabe, remase de pe timpul dominațiunii arabe din peninsula iberică.

Procesul formațiunii acestor limbi s'a terminat încă în era romană, ceiace s'a dovedit îndeajuns prin cercetările lingvistice istorico-literare, făcute de diferiți filologi ai secolului XIX.

O mențiune specială de existența acestor limbi noi — cari se deosebesc de cea latină — se face abia în secolul XVIII, cînd apare numirea de *limbă romană*, spre deosebire de cea latină.

Pe teren literar se dezvoltă aceste limbi, în unele țări mai curînd, în altele mai tîrziu. Mai curînd devin limbi literare: *franceza și provensala*, mai tîrziu *româna*. Cele mai apropiate de limba latină sînt: *italiana și româna*, cea mai îndepărtată este *franceza*.

Limba română are cele mai puține dialecte. Diferențieri esențiale nu se găsesc decît între dialectul *daco-* și *macedo-român*. Dar mai avem și alte dialecte răsărite, ca: dialectele: *istro-moravo-* și *reto-român*.

Despre dialectul *istro-român* a scris *V. Ureche*, ear despre cel *moravo-român* a scris *Th. Burada*.

Aici voi insista mai mult asupra dialectului *reto-român*.

Acest dialect este vorbit astăzi numai

de vreo 50.000 oameni, cari locuiesc în cantonul *Graubünden**) și anume: platoul *Bünden*, pe la *Oberhalbstein*, în *valea Albuli* în *Engadinul de sus și jos* și în *valea Münster*. Locuitorii sînt agricultori; în orașele se ocupă și cu comerțul și meseriile. Industria lipsește cudesăvîrșire. Ei sînt rămășițele vechilor coloni romani, colonizați cu siguranță din aceleași elemente și de aceeași origină cu noi, fiind ei destinați a face și a întreține șoselele și drumurile, și apăzi trecătorile între lacul *Como* și între *Germania*.

Indigenii cantonului *Graubünden* din Elveția vorbiau toți această limbă pe care o numesc *rumonă* sau *romană*; astăzi însă ea nu se mai vorbește, decît în *Engadin* și în valea unde izvoarește Rhinul.

Filologul italian *Ascoli* socotește dialectul reto-român, ca ramura cea mai apuseană a așa numitelor *dialecte ladine*, pe cari le imparte în grupuri și anume: 1) grupul răsăritean, vorbit în *Friaul*; 2) graiul demijloc din *Belluno*, cu idiomele din *Trient*; și 3) grupul apusean din *Graubünden*.

Legătura geografică între aceste 3 grupuri este astăzi distrusă, încît nici idiomele trientine nu mai au astăzi coeziunea necesară; deși această limbă a fost vorbită —

*) Numirea *Graubünden*, vine dela numele *Grauerbund* (confederația celor cu costume sure) dela costumul cenușiu al locuitorilor.

FOILETON.

Notițe istorice din Banat

de
preot Ioan Groșșianu.

Curtea din Viena, încunjurată vecinic de oameni treji la minte, „Camera de curte“, cu bărbați practici în frunte, cum și „Administrația“ Banatului timișan, — zisă „a Timișorii“, — se conving îndată, că a da numai șesului viață, e o muncă unilaterală, puțin roditoare. Economia statului numai așa înflorește și aduce roade, dacă plugăritul e înfrățit cu comerțul și industrie. Principiul acesta s'a și adevărit în economia Banatului timișan. Munții bănățeni vărsau anual în vistieria statului aproape 10,000 măji-metriche de diferită aramă; din ruda de argint se topiau la an 58,000 marce; argintul topit, din ruda mestecată cu alte metale, făcea pe an 2000 de marce; (1 marcă=24 Fl. de argint); aurul extras din ruda de aur cîntăria la an 1200 marce, ear cel mai curat și cel mai căutat: aurul, spălat de țigani „zlătari“, de prin riurile: Nera, Caraș, Miniș, etc. și rescumpărat de „Direcția montană“, aducea venit la an cite 2000 de galbeni. Întreprinderea spălării de aur e pusă în mișcare pe la a. 1723 subt inspectorul Kempf.

Maria Terezia, în restimpul dela 1740—1773, din aurul și argintul Ardealului și al Ungariei-de-jos,

în care parte de țeară pică și Bănatul nostru, bate monete în valoare de 150 milioane floreni. Despre dobînda și despre productul real al ferului nici aproximative nu ne putem da seamă, căci nici chiar Iosif II, cu toată truda lui, nu-l putu supune subt sarcina „Urburului“.

Se zice că încă pe vremea Turcilor, — pe la anul 1703, — un anumit Matei Brunner ar fi venit încoaci cu o ceată de Tirolezi și ar fi căutat urmele minelor îngropate de prin jurul Orăviței, dar e fapt, că la anul 1718 un Iohann Schubert a fost numit din partea Vienei, ca „maestru de mine“, cu îndrumarea de a erua în Banat urmele și jîtele de mine ajunse subt ruină. Acest maestru a descoperit la Morawitza (Eisenstein) dealul bogat în rudă de fer. Descoperirea aceasta a făcut că inspectorul montan Friedrich Freiberg ridică la Neu-Werk (1719) uzina de fer numită „Bleusäure“.

Împăratul Carol VI. desrobind Banatul, renvie și mineritul (ocnăritul). Și ca să-i dea avînt mai mare, îl ridică la început pe spese erariale, așezîndu-l pe un sistem plin de favoruri, ear dela anul 1723 îl pune subt scutul vechei, dar practicei legi, numită „Legea maxmiliană“. A expune pe larg jertfele anticipate de „erarul montan“, a vorbi desclinit despre sistemul, să-i zicem „șorfăresc“ (ortăcesc), a înșira multele și felurile favoruri ce așanumiții „șorfari“, „Gewerberi“, „Waldbürgeri“ le primiau zilnic din lada și din grînarele erarului montan, a descrie „Processus-Metallici“, ale cărui hotare nici până azi nu le

cunoaștem îndeajuns, a lungi vorba despre sortiți așa numitelor „Kuksuri“ cu frumoasele lor rente, pe cari la început, nu atît erarul, ci mai ales „șorfarii“ le incassau, a cîntări ruda desgropată, și a vorbi despre firea, calitatea și despre poziția geologică a jîtelor diferitelor metale, îngrămădite în sinul munților bănățeni, a înșira numărul și numele diferitelor mine și a măreț alcătuitelor uzine, a spune cu limba cîntarului cantitatea metalelor topite, și a descrie renumitul metod de topire, cu spese cruțate, numit „amalgamic“, scurt: a trece bine prin ițe întreagă viața și industria minelor de pe acele vremuri, înseamnă a te înfunda prin colbul arhivelor celor patru foste „districte montane“: Moldova (Boșneag), Sasca, Oravița, Dognecea, unde însă puține acte vor mai fi de pe acele vremuri, căci, precum se zice, servitorii dela căpitănatul reg. montanistic ațîtau focul cu ele... Inseamnă mai departe a studia temeinic izvoarele vechi și autorii specialiști, ca Brückmann, ca Boru, Feriber, ca Deliu, în parte și Grisellini, cum și alte manuscrite, împrășchiate prin arhivele Vienei (unele din ele scrise apriat pentru procopsirea lui Iosif II. Cronprințul mai apoi Împăratul).

La toate acestea, însă, deloc nu poate ajunge un biet preot de sate. Totuși ca să zărim puțin grija și avîntul „ocnăriei“ din vremea lui Carol VI., cităm aici cîteva date, culese din așanumiții „rotuli“:

La anul 1721 camera de curte dă de veste

pe timpul colonizărilor romane — dela Adriatică până la Rinul superior.

Toate *dialectele ladine* sînt vorbite astăzi — după Ascoli — de aproape 600.000 oameni, dintre cari numai în Friaul de 480.000.

Dialectul *reto-român*, propriu zis, se divide și el în 2 grupuri; în *rumonă*, vorbită în regiunile Rinului superior, și în *ladină*, vorbită pe malurile râului *Inn*. Aceste dialecte, însă, diferă unele de altele. Cel mai curat este cel din *Engadin* care s'a dezvoltat și ca limbă literară. Caracterul curat roman al acestor dialecte este pedepplin dovedit. Ele conțin 75—80% elemente latine, ear restul se compune din elemente germane și retice. Pronunțarea cuvintelor este indentică cu cele din limba italiană.

Cele mai vechi lucrări literare, în limba retoromană, datează din secolul XVI. și sînt de conținut religios, ca și cele mai noi produse ale acestei literaturii.

În limba reto-română se găsesc nenumerate *«cîntece populare»*, a căror culegere ne-ar dovedi multe lucruri, pe cari alți filologi străini nu le pot pătrunde; mai este în această limbă și o dramă religioasă din secolul XVI. sub titlul: *«Istoria lui Tobias cel viteaz și pios»*.

În timpul mai nou a pornit și la acești Români o mișcare salutară, pentru dezvoltarea limbei lor, atît pe calea ziaristică, cît și pe cale gramatical-lexicală.

Reto-românii vor ajunge a fi cunoscuți mai bine, după deschiderea rețelelor de căi ferate, cari vor pătrunde prin văile lor, izolate până astăzi de restul lumii, din cauza dificultăților de teren. Până la anul 1888 comunicația se făcea numai pe șosele sistematice, a căror creațiune și întreținere a costat peste 20 milioane lei. Abia în acest an se formează prima societate de linie îngustă *Landquart—Davos și Landquart—Chur—Thusis*, care ia numirea de *«cale ferată retică»*, cu sediul în orașul *Chur*. Această societate se decide a face joncțiunea cu Engadinul și cu platourile. Cu subvențiunea confederației helvetică și a cantonului Graubünden se lungeste linia dela *Thusis* la *St. Mauriciu*, și dela *Reichenau* la *Ilanz*. Astfel până azi se găsesc în exploatare 197 klm. de cale

ferată îngustă, la cari se vor mai adauga liniile *Bevers—Schuls*, în Egadinul de jos și linia *Ilanz—Disentis*.

Din cele 224 comune, cari formează acest cauton, majoritatea numirilor de sate este germană, deși lucru curios, găsim între ele numiri identice cu unele localități din România. Așa: *Brail* (Brăila) și *Zerne* (Cerneț). Alte localități au numiri române ca: *Preda*, *Trafoi* (trifoi), *Fontana* (fintina), *Cresta* (creasta), *Ponte* (punte), etc.

Dar chiar și riul *Inn*, are nume curat românesc. Toate acest comune sînt situate pe platouri și în 150 văi, cari se ramifică în toate părțile și sînt străbătute de riuri și părae, cari formează cascade și lacuri, încunjurate de o vegetație abundentă de brazii și livezi. Ele sînt legate unele de altele și formează legătura între văi și munți înalți.

Prin nouile căi ferate, este de sperat, că comunicația devenind mai lesnicioasă, *se vor grăbi și filologii noștri a vizita pe acești oameni, cari și-au păstrat încă limba lor*, deși sînt încunjuțați de Germani și în apropiere de Italiani.

Este o enigmă acest popor, care și-a păstrat până și numele de *Rumon* sau *Romon*; faptul se explică însă, dupăcum s'a dovedit și cu noi *Daco-românii*, că numai munții, cu pădurile lor ocrotitoare, ne-au conservat și pe noi cei mai numeroși *Români*. Numai munții ne-au scăpat de a nu fi măturați de pe fața pămîntului de puhoiul năvălitoarelor horde barbare, cari au trecut peste noi; căci altfel am fi dispărut și noi, dupăcum s'au perdut multe popoare, cari astăzi se cunosc numai după nume.

Existind și astăzi — și încă în deplină dezvoltare — s'a adevărit pentru noi proverbul nostru bătrînesc: *«Apa trece, petrele rămîn»*.

Ilie Bogdanu.

Furia de a citi la tineri.

Pe neașteptate îi apucă pe tineri foarte de timpuriu adevărată furie de-a citi. Școala, jocul, plimbările, masa, nu mai au nicio putere, numai cărțile îi stăpînesc. Istoriile despre Piei roșii, despre haiduci, despre războaie, despre călătoriile minunate foietoane din ziare, romane în fascicule, — înghit tot. Dupăcum trupul cere hrană multă în restim-

pul, cînd crește repede, totașa se întimplă și cu sufletul; și acesta are un restimp, cînd cere hrană multă. Neavînd tineretului de citit lucruri frumoase și bune, citește ce-i cade în mînă. Deaceia e bine să se tipăriască biblioteci pentru copii și tineri, ear părinții și profesorii să lumineze pe copii și tineri asupra prostiilor din romane și din foiețele ziarelor.

IGIENĂ.

Încărunțirea părului.

Culoarea părului depinde dela materia colorantă ce se află în el. Dacă materia aceasta lipsește cutotul, părul e alb. Lipsa de materie colorantă face ca la bătrînețe să devină părul alb. Dereglă încărunțirea începe pela tîmple și de aci se întinde peste tot părul capului și a celorlalte părți ale corpului. Părul albit este deja dela rădăcină alb, sau dupăce a ajuns la o lungime oarecare, nu mai capătă materie colorantă și astfel devine alb. Un fir de păr deja alb, dacă îl smulgem, va crește la loc un fir tot alb. Cutoateacestea un păr, în parte devenit cărunț, în urma unor boale de nervi, poate recăpăta culoarea sa de mainainte. Deaci se vede că nervii au înriurire asupra materiei colorante din păr. Cudreptcuvînt se poate zice, că cineva a încărunțit în urma supărărilor și a grijilor, sau că a încărunțit peste noapte, etc.

Încărunțirea timpurie la om este dereglă moștenire din familie. Pentru a împedeca astfel de cazuri nu există mijloace...

ECONOMIE.

Întărcatul vacilor. Unele vaci cu lapte au obiceiul, că nu întărcă până nu fată earăși. Mulsul până la a doua fătare are urmări rele atît pentru dezvoltarea vițelului din pîntece, cît și pentru vacă. Vițelul fără lapte nu se poate bine dezvolta, ear vaca prin nutrirea vițelului din pîntece și prin muls slăbește peste măsură. Pentru înlăturarea acestui rău, vaca trebuie lăsată înainte de fătare cu 2 luni ca să întărcă. Întărcatul se face așa: vaca se mulge tot mai rar, pînăcînd întărcă detot.

Cum putem cunoaște ouăle proaspete. Ca să ne putem convinge, că ouăle sînt proaspete sau nu, ne servim de următorul mijloc foarte lesnicios. Într'un litru de apă topim 120 grame de sare, și saramura aceasta o punem într'un bîlid, care să fie adînc cam de un lat de mînă. Ouăle cucit sînt mai vechi, cuatît sînt mai ușoare. Ouăle proaspete cad la fund, ear cele vechi plutesc pe suprafața apei din vas.

Administrației timișorene, că s'au făcut demersuri la camera tirolă, ca aceasta să trimită gloate la țaurile (comunele montane) banatice. Tot în acel an camera înștiințează pe cei dela administrația timișoreană, că *«Bergüberreiter»*-ul din Schemnitz va vizita minele banatice, avînd a se face și o mapă specială a minelor. Tot dela camera de curte porcede rescriptul, că arama din uzina Orăviței, nedeplin lămurită, să se trimită la Neusohl. Camera de curte aprobă propunerea administrației, că pentru căraușii de mine să se cumpere din țeară 80 de care, tot cu cîte 6 boi, cum și 400 vaci de prăsilă.

La 1721 camera de curte avizează administrația timișoreană, că pentru uzinele Banatului a angageat mai mulți măsuri topitori. Și administrația însărcinează pe administratorul districtual din Palanca-nouă, că birșilor din Ciclova să li-se mai dea 20 de cai pentru transportul de rudă dela mine până la uzine, avînd tot suspomenitul administrator să grijiască 20 de cărauși și pentru transportul de gradie la ciocanul de fer, care din nou se ridică în Ciclova.

La 1724 camera de curte încuviințează oficiului montan din Dognecea ridicarea alor 2 cuptoare și a unui ciocan pentru aramă. Tot în acest an administrația vestește, că minerii sînt scutiți de darea de cap. Tot la 1724 administrația timișoreană cere dela administratorul districtual din Palanca-nouă o descriere a locuințelor minerilor români din țaul Oravița. La 1726 camera

de curte încunoștiințează administrația timișoreană, că cele 11,000 măsuri metriche de aramă M. Sa Impăratul le-a vindut jidanului Hirschl cu prețul de 50,000 fl. Tot la 1726 un colonist din *«werkul»* Oravița, cu numele Doringe, pleacă spre Rin, că din ținutul acela să aducă încoaci minerii și fauri — căldărari.

La 1727 camera de curte dispune, că praful de pușcă trebuitor la mine are să se aducă din prăuria Timișorii. Tot în acel an se trimit instrucții, cum au să fie minate minele din Banat; mai departe se stăverește prețul pentru arama bănațeană, destinată pentru Turcia. Tot la 1727 camera de curte leagă un contract cu jidanul polon Hirschl, privitor la arama bănațeană ce are a fi transportată în Bosnia.

La 1728 administrația vestește districtelor subalterne, cum și oficiilor de vamă, că uzinele de fer din Dognecea sînt deja în stare să provadă întreg Banatul cu ferul necesar; interzice decît importul acestuia atît din Ungaria, cît și din Ardeal și din Stîria; dispune administrației timișorene, să trimită la argintari o cantitate de argint, spre a-l trece prin probă. Tot la 1728 administrația dispune continuarea zidirii zătonului din țaul Oravița, cu lucrători din districtele Verșeț și Palanca-nouă.

La 1729 Dognecea primește privilegiul țirgului de săptămîină. La 1732 Bancalitatea din Viena încunoștiințează administrația timișoreană, că aceasta va primi dela oficiul de dare din

Craiova, din April până 'n Decembre, 70,448 fl. pentru înaintarea mineritului din Banatul timișan.

Și aceste puține seci date, numai în treacăt atinse, ne vorbesc aevea despre zorul mineritului din Banatul timișan. Și pînăce aici în Banatul timișan se lucra în tîgnă pe toate terenele, dincolo în Valahia, — vorba noastră — în *«Țară»*, de unde se mutară încoaci strămoșii *«bufanilor»*, era necaz și plagă fără măsură. Pînăce aici în Banatul timișan era scutire de dare și alte favoruri porcese dela Tron, dincolo sermanul țaran gemea sub jaf și despoiere, tratat mai rău decît dobitocul. Fanarul, înțolat în caftanul căptușit cu crunte păcate, și ortăcit cu al Turcului nesaț, sugeau ca lăcustele, mulgeau de pe țară avut, vlagă și măduvă. Tradiția Bufanilor ne spune, că dacă biet *«țaranul»* ajungea și el la burcă (șubă) nouă, săp-tămîni dearîndul o anina la horn în fum, căci dacă ciociul i-o vedea nouă, i-o smulgea din spate, pentru bir și văcărît. Bătrîni spun, că la joc, la horă, așa se ureza: *«jucați fete și glumiți, că știți, maichii, cît robiți; cu păsat rișnit trăiți!»* Dar să curmăm povestea vorbeii; vorbîiască istoria! După istorie, rostul stărilor de pe acele vremuri (într'un restimp de vre-o trei ani) cam așa se înschelează.

Pe scaunul Munteniei dela 1714 până la 1716 șede Ștefan Vodă III. Cantacuzenul; un om nestatornic și neaplecat a primi povețe dela sfetnic, călăul familiei lui Constantin Brancoveanu. Acest domnitor, deși la suirea lui pe scaunul domnesc șterge cu jurămînt *«văcărîtul»*, mai tîrziu,

CRONICA.

Salutăm cu bine oaspeții cari ne vor înveseli cu participarea lor, atât înainte de prânz la Adunarea generală a »Astrei« în Grădina de tir, cât și la ruga de după amneazăzi în curtea bisericii, și seara la concertul corului rom. din localitate.

Reuniunea română de cântări și muzică din Oravița-montană arangează din ocaziunea adunării generale a »Astrei«, des-părțământul Oravița, Sîmbătă la 15/28 August 1909 în »Grădina de tir« din localitate o *Petrecere de vară împreună cu concert*. Intrarea de persoană 1 cor. 60 fil. Începutul la 8 ore seara. Programul: 1. G. Dima: »Copilă tinerică«, chor mixt. 2 Declamație comică, predată de d-șoara Irina Velceanu. 3. »Scumpă dragă copilă«, chor bărbătesc. 4. Piese populare, cvartet, de d-nii J. Lang, C. Kanz, O. Novacovici și Gh. Taleacu. 5. Declamație dram. de d-l Ion Băiașu. 6. »Noptile de Mai«, chor mixt. Venitul curat e destinat »Reuniunii române de cântări și muzică«. Presidiul.

Cununia d-șoarei Victoria Corneanu (Apadia), cu d-nul Dr. Virgil Budințanu (Bocșa), se va oficia mine, Duminecă la 29. August c. în biserica ort. română din Apadia. Anunțuri speciale nu se trimit, fiind acelea rescumpărate în beneficiul gimnaziului din Brad. Multe felicitări!

De Sf. Mărie, când în părțile noastre se serbează în mai multe localități hramul bisericii, toată săptămîna asta țărancele, iubitoare de strălucire, și-au lăsat bănișorii în prăvăliile cu mătăsuri. Săracă lume Doamne, când îi va veni minte Românului!

Grupul diletanților din Lugoj a fost găzduit la moșia prim-notarului Dr. Florescu, unde a fost petrecere și voe bună până tîrziu noaptea.

La concertul de mine seară al d-șoarei Elena Pavlovici, cu concursul d-nilor Lang, Kanz, Novacovici și Taleacu, în sala teatrului din localitate, se prevede mare afluență.

Astăzi se va petrece la ultimul lăcaș, tînăra soție a harnicului burghez Ilie Iana-Pănicica din Oravița-română. Reposata era pe vremuri o neobosită diletantă, care a dat un frumos concurs corului țărănesc din localitate. O depling soțul și trei copilași minori. Odihniască în pace!

silit de Turc devine, năpraznic. Vizirul Ali Bașa din pricina Moriei se 'ncurcă cu Venețienii. Vizirul, cu amenințări de moarte, pretinde ca Vodă să-i trimită din țară pe cimpul de luptă 2000 de care, tot cu cite patru boi, și la tot carul tot atîția oameni, apoi o arghelă de cai, turme de berbeci, saci de orz și făină, unt destul, și miere multă, cum și bani, mult mai mulți decît »haraciul«. Vodă, ca să pliniască porunca întogmaî, se apucă de despoiat, și jăfuit, nefiind cruțat nici preot, nici laic, nici boer, nici nimeni în lume.

Pe Ștefan îl restoarnă din domnie (1716) și-l viră în robie — punga plină a lui Nicolae Vodă I. Mavrocordat, o odraslă fanară, adus din scaunul boeresc al Moldovei în al Valahiei, nu după voința boerilor, ci din porunca Măritei Porții. El până n'a sosit în țară, vestește norodului, că vine cu bine și cu milostivire. Dar nu se așeză bine, și înloc de milă, el împarte moarte. Tot ce poartă nume »Cantacuzen«, s'au prietin al acestora, pentru el înseamnă sugrum și stîrpire. Și ca să aibă pace cu Turcii, cu mină largă le dă voe astora să-și cuprindă locuri de pășune, locuri de ernat pe malurile Dunărei și pe la cetăți, ear muzafirii aceștia — subt diferite pre-texte — cu jaf și despoiare, impart printre țărani atîta spaimă, atîta groază, încît pe însași »Mărita Poartă« o podidește mila, dar nici aceasta nu rezbește, ca pe cumplitii aceștia să-i poată ține 'n frîu.

Tot pe vremea asta izbucnește rezboiul între Turcia și Austria. Vodă, de frică să nu-l prindă Nemții, o tulesțe la Giurgiu. Dar rentors în capi-

D. General Bellmond și soția sa vestește cununia ficei lor cu avocatul Dr. Nicolae Ianovich, care se va celebra la 31 August, în biserica rom. cat. din localitate.

Flotila română de pe Dunăre va fi sporită cu 4 monitoare și 8 vedete noi, moderne, ce vor forma divizia IV. a flotilei române de rezboi, puse subt cîrma comandorului Constantin Balescu cu sediul în Turnu-Severin.

Cursurile la institutul de fete de subt direcția d-nei Maria P. Marinescu din Turnu-Severin, unde înafară de germană și franceză, se dă o deosebită îngrijire limbii noastre românești, se încep la 1. Septembrie st. v.

Insula Clipeton din Oceanul Pacific a dispărut în noaptea de 24. August a. c. în adîncul apelor. Insula aceasta a fost totdeauna prilej de ceartă între Franța și Mexico.

Joi seara au dat artiștii noștri d-nul și d-na Z. Bărsanu o reprezentație, binereușită, în *Bozovici*, unde a fost așteptat d'atîta vreme. Interrupîndu-și călătoria, reprezentația la Oravița a fost amînată pentru mai tîrziu.

Vestiul medic curant din Karlsbad, Dr. I. T. Mera a încetat subit din viață la Viena.

La Caransebeș a închis ochii Elena de Iacobich, o femeie cu mari calități sufletești, caracterizate prin zicală: »singurul bărbat în Caransebeș«. Fie-i țărîna ușoară și memoria binecuvîntată!

Conducătorul Tipografiei »Progresul« societate pe acții, N. Boldureanu, a ieșit din serviciul societății, ceiace aducem la cunoștință spre orientarea mușterilor noștri.

Învățătorul Ștefan Dragulescu ne relatează un incident fatal ce s'ar fi întimplat la adunarea generală extraordinară a Reuniunii de cântări din Varadia între d-sa, ca secretar, și între un alt chorist, care l-ar fi insultat. Hotărîrea, bizară, a Reuniunii, prin care nu s'a dat satisfacția cuvenită învățătorului Dragulescu, a determinat pe președintele ei inv. Gheorghe Tunea să se retragă dela conducerea acestui chor cu reputație stabilită în Valea Carașului. Regretăm și noi incidentul!

Tinerimea plugarilor români din Nicolint arangează, cu concursul Reuniunii de citire și cîntare din Iertof, un concert cu teatru, la 15/28 August în curtea comerciantului Iosif Borca din Nicolint.

tală, printre boieri în stînga 'ndreapta pornește hurcul, o adevărată goană. Pe mulți dintrînșii îi viră în temniți, ear pe alții îi căsăpește. Numai cărora le sudește norocul, — ca și fiul lui Dudescu, împreună cu a sa mamă, Maria Dudeasca, își mîntuesc viața, cu fuga, prin Ardeal și alte țări.

După un an de crîncena-i domnie, la 1717, se ridică în scaun Enache Vodă II. Mavrocordat. În alaiul cu care intră acesta în țară, se află și zece mii (10,000) de călărești turcești, Tătari mulți, și Arnăuți, cari dau năvală, jăfuind țara. După ei se întinde foamea. Ear Vodă pornește din nou cu »văcărîtul«, ba mai născocoste încă o dare nouă, — »pecetluita«. Subt domnia lui se încheie pacea la Passarowitz, la care și Enache Vodă ia parte activă, ca plenipotențiat al Măritei Porții.

Din scheletul acesta, pripit din lipsa de izvoare, și poate chiar stîrb înjghebat, încitva ne putem da seama de multele și prea grelele ne-cazuri, ce fără milă apăsau biata țărînimă din »țară«.

Dă nîegîie.

M'am și pus unghia 'n gușă,
Cîce mietăre n'am dat,
Să ce vād ca pr'o păpușă,
Și a mîi lăudată 'n sat.

Io nu am fiece vr'o sută,
Cîne poace să mă 'ntreacă...
Să mă las pr'a a mîi slută,
O' pr'a alta mîi săracă?!

In America mor oamenii de căldură.

Vasul argentinian »Columbia«, venind din Buenos Aires, s'a ciocnit la intrarea portului (l. Montevideo) cu un vas german, cu numele »Shlesien«. »Columbia« s'a cufundat.

Febra trifoidă la Iași e în descreștere.

Cursurile dela Vălenii-de-Munte s'au terminat.

Un croitor din Chicago — Wiliam Backer — a inventat un postav impermeabil pentru gloantele de pușcă la depărtarea de 100 pași. Toată truda de veacuri pentru a perfecționa arta razboiului e dată de rîpă prin această invenție.

Se crede că s'a găsit, în apropiere de orașul Sofia din Bulgaria, mormîntul regelui Vladislav, care a căzut în lupta dela Varna (la 10 Novembre 1444)

Mercuri la 1 Septembrie st. n. se încep înscrierile la toate școlile din localitate, ear cursurile se încep Lunî la 6 Septembrie.

La serata teatrală aranjată de studenții români din Sasca-montană la 15. August nou, au suprasolvit: Dr. Alexandru Coca cor. 1.20, Dr. Ilie Groșianu 1.40, Dr. Gheorghe Vodă 2.40, Dr. Augustin Rațiu 1.80, Dr. Gheorghe Zăria 1.20, Dr. Gheorghe Dragomir 1.20, Ioan Murgu 3, Iustin Chirilă 2.80, Gheorghe Sporea 1.80, Vas. Munteanu 1.40, G. Vițianu 1.40, C. Alexandrovits 1.40; N. Iorga, T. Iorga, Ștefan Dăneț și I. Stolojan cite 60 fil. Cornel Novacu 1 cor. S. Andrițoi, Glig. Petru, N. Cristoi, Const. Mogoș, C. Iosof, V. Fischer, C. Weiss, N. Ungureanu și D. Petru, cite 40 fileri; Gheorghe Petru coroane 1.40. Petrecerea a succes foarte bine și a fost curat românească. Mulțumită celorce au contribuit la acest lucru.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut No. 484 din »Biblioteca pentru toți« cuprinzînd *Povești și Legende* de Washington Irving, traducere de Edgard Aslan. Tinerimea și iubitorii de povești încîntătoare cari ne duc în lumea feerică pe care ne-o arată visele noastre, vor primi cu cel mai mare entuziasm acest volum al unuia din cei mai maestri povestitori de lucruri supranaturale.

Poșta Redacțiunii.

I. G. K. Reclamăm continuarea.
D. I. Primit. Se va publica.

Editor proprietar: Gheorghe Jianu.
Redactor responsabil: Alexandru Purgariu.

Vind și cloța și cocoșu,
Io pr'a alta nu mă las;
Vreu să fi toată cu roșu...
— Să mîi trag prăcut am tras!

Dor' li-o crăpa bîeda 'n piălfe
Și o bluză dă mătasă
Îți iau, să nu șcie iălfe,
Baș ca la o preocîsă...

Cu poalfe dă »pupilin«
Să-ț șcie ca la dascăliță;
Îi băga 'n toace venin,
Că ieșci ca o golîmbiță...

Ș'acru, numa mîi albeață
Faină, s'ai prîntu obraz,
Apoi lîe găți... dă mîreață —
Toace-or nîegri dă năcaz.

Ian ieș, viedz, toba cie bacie?
— Dă porție, io nu șciu,
— Baș acru n'avem cie-i facie;
Să rîbge pân' mîi tîrdziu!

Dă rămîni și dala toamnă,
Să îți iau ș'o pălărie?
— Aș fi, mumă, tîman doamnă,
Și a mîi dă omenie!

Dar cie-i aia dă pr'a masă?
— Las'o, caută cie aciăie —
I-un bișait prîntu șporcasă
Baș acruma — dă nîegîie...

I. Crăciunel.

A n u n ț.

Cele mai bune, mai moderne și
mai durabile

ghete și cizme

numai la mine se pot căpăta. În magazinul
meu am tot felul de ghetе, lucrate exclusiv
în atelierul meu.

După comande pregătesc ghetе ameri-
cane, vânătoarești, ortopedice și alte
feluri de ghetе.

Prețuri solide și moderate.

x-11

Cu stimă

BENEDICT CSONGĂR

Oravița.

„SENTINELA“

institut de economii și credit
ca societate pe acții
în Satul-nou (Réva-Ujfalu)

efectuește toate operațiunile de bancă și
primește depuneri spre fructificare cu
5% interese, plătind insti-
tutul și darea de 10% după interese. La
cerere se trimit deponenților și cecuri poștali
cu cari se trimit bani fără a plăti porto la poștă.

Direcțiunea.

În atelierul meu de lăcătărie primesc

doi învățăcei

cari se pot perfecționa și pentru cariera de ma-
șinist. Capătă cost și cvartir. De haine se vor
ingriji părinții.

Domnii Învățători și Preoți sînt rugați a în-
druma pe părinții, cari au copii talentați,
treceți de 13 ani, să-î dedice carierei rentabile
de lăcătăr. Amănunte dă

Dimitrie Băgărea

lăcătăr

2-3

Oravița-română (Románoravieza).

A apărut:

Bocetele românești**I. Poezia populară română**

de Dr. Iosif Popoviciu, profesor.

— Prețul 80 fileri. —

Se poate căpăta la Tipografia „Progresul“ în Oravița.

America!

Plecarea: din Havre în fiecare Simbătă.
din Wiena în fiecare Marți.

Linia franceză.

Bilete de tren americane pentru orcare sta-
țiune cu prețurile originale.

Informațiuni gratuite și franco numai prin
Linia franceză.

Wien IV., Wiedner Gürtel Nr. 16.

15-3

A se observa precis adresa!

Banca de asigurare

„Transylvania“

fondată la 1863, primește asigurări de viață
și asigurări încontra focului și încontra grin-
dinei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Des-
păgubiri plătite: 7½ milioane cor. Fonduri
de rezervă: 2 milioane cor.

informațiuni la Direcțiune în Sibii, strada
Cisnădiei 5., la Agentura principală în Arad,
la Agentura cercuală din Oravița și la
Agenturile locale de prin diferite comune
Iomănești, reprezentate prin băbații de ai
noștri de toată încrederea.

Farmacia**„La Sf. Gheorghe“**

Oravița

vis-avis de prăvalia lui R. Goldstein
în strada principală.

În farmacia mea, arangeată modern, se căpăta
înafară de

tot soiul de medicamente și
diferite parfumuri franceze,
engleze, pudră, săpunuri

și alte articole de tot felul alfit pentru
terance, cît și pentru damele de elită.

Cu distinsa stimă

ADOLF GROS
apotecar.**Banca „PLUGARUL“ S. p. a.**
în Cacova (casele proprii)

cu filiala în Goruia

primește depuneri pe lîngă libel și în cont-curent cu 5—6% și plătește și
darea de venit după depuneri.

— Cumpără și schimbă tot felul de monede și hîrtii de valoare. —

Acordă împrumuturi în cont-curent și pe obligațiuni fără termin și amortizare în condițiunile
cele mai favorabile și anume pe lîngă intabulare cu 6—7%, ear personale curat cu 8%.

Escomptează cambii cu giranți și acoperire hipotecară.

Acordă avansuri pe hîrtii de valoare și cereale. Primește spre încasare mandate
indigene și străine. — A înființat și o

însoțire ocazională reciprocă pentru asigurarea vitelor.

După fiecare cvotă se plătește la despăgubire de 100 cor. numai 2 fil.

Vitele asigurate pân' acum reprezintă un capital de 600.000 cor.

Mijlocește cumpărarea de mașinării și alte unelte agronomice.